

KLAGANDE

Örebro läns hembygdsförbund, 875000-5889

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Örebro län
2. Naturvårdsverket

Ombud för Naturvårdsverket:

Jur.kand. Henrik Malmberg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Örebro läns beslut den 17 augusti 2021, dnr 431-7471-2020

SAKEN

Kulturminnen; arkeologisk förundersökning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen i Örebro län beslutade den 17 augusti 2021 att en arkeologisk förundersökning ska utföras av fornlämningarna L1980:3038 och L1980:2481 inom området vid Järle kvarn i Nora kommun. Enligt beslutet ska kostnaden för undersökningen betalas av Naturvårdsverket i enlighet med företagarens kostnadsansvar och utföras av Arkeologgruppen i Örebro AB.

Som skäl för beslutet angavs i huvudsak följande.

Naturvårdsverket planerar att genomföra en partiell utrivning av Järle Kvarndamm och utföra biotopvårdande åtgärder i Järleån. Inom området finns kända fornlämningar som kommer att beröras av utrivningen. För att kunna ta ställning till om ett tillstånd till borttagande av del av fornlämning kan lämnas behöver en arkeologisk förundersökning utföras. Denna undersökning ska fastställa fornlämningarnas omfattning samt ge länsstyrelsen och Naturvårdsverket planeringsunderlag inför fortsatta åtgärder.

Örebro läns hembygdsförbund yrkar att förvaltningsrätten ska upphäva länsstyrelsens beslut och anför i huvudsak följande.

De planerade åtgärderna för att riva ut Järle kvarndamm skulle innebära betydande ingrepp i fornlämningarna och kräva tillstånd enligt kulturmiljölagen (1988:950). Dammen ligger i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården och för naturvården. Området utgör även ett naturreservat som bildades för att skydda både kultur- och naturmiljön.

Det är olämpligt att ge Naturvårdsverket tillstånd till arkeologisk förundersökning innan tillståndet enligt miljöbalken för utrivningen av dammen har vunnit laga kraft. Fornlämningen bör därtill inte förundersökas eftersom det redan står klart att den är av sådan betydelse att den ska bevaras. Motivet till förundersökningen är inte vetenskapligt utan den är ett förberedande för ett borttagande.

Vidare är länsstyrelsen en drivande part i frågan om damnutrivningar i länet och därför bör en annan länsstyrelse fatta beslutet. Länsstyrelsen borde också ha upphandlat undersökningen på ett annat sätt.

Slutligen ifrågasätter hembygdsförbundet att den beslutade undersökningen ska utföras under en så begränsad tidsperiod, med tanke på att vattenmängderna i Järleån starkt påverkar när de arkeologiska ingreppen kan genomföras och med vilken kvalitet.

SKÄL FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

Av 2 kap. 1 § första stycket kulturmiljölagen (1988:950) framgår att fornlämningar är skyddade enligt denna lag. Med fornlämningar avses enligt uppräknningen i andra stycket samma bestämmelse bl.a. lämningar efter arbetsplatser, arbetsliv och näringsfång samt hamnanläggningar som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna.

Den som vill rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning ska enligt 2 kap. 12 § första stycket samma lag ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen.

Innan länsstyrelsen prövar en ansökan om sådant tillstånd, får den enligt 2 kap. 13 § tredje stycket samma lag besluta om en arkeologisk förundersökning av fornlämningen, om det behövs för att få ett tillfredsställande underlag för prövningen eller för att bedöma behovet av att ställa krav på arkeologisk undersökning.

Länsstyrelsen ska enligt fjärde stycket samma bestämmelse i beslutet om arkeologisk förundersökning ange vem som ska utföra undersökningen. Då gäller inte lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Förvaltningsrättens bedömning

Det har inte framkommit annat än att den beslutade arkeologiska förundersökningen har varit motiverad med hänsyn till behovet av ytterligare kunskap av hur fornlämningar kan komma att påverkas av den planerade partiella utrivningen av den aktuella dammanläggningen, samt att sådan kunskap har varit av betydelse för länsstyrelsens fortsatta prövning av frågan om tillstånd enligt kulturmiljölagen. Det hembygdsförbundet anför i denna del utgör enligt förvaltningsrättens bedömning inte skäl för att inte inhämta denna kunskap på det sätt som länsstyrelsen har beslutat.

Länsstyrelsen har som statlig tillsynsmyndighet, som samverkande part i den s.k. nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften och som remissinstans i de tillståndsprocesser som kan bli aktuella i mark- och miljödomstol vid ändringar eller utrivningar av dammanläggningar i länet, en central roll i frågor som rör såväl miljömässiga som kulturhistoriska aspekter avseende dessa anläggningar. Detta medför emellertid inte att länsstyrelsen skulle vara förhindrad att handlägga ansökningar eller andra ärenden på det sätt som det ankommer myndigheten enligt de olika regelverken.

Förvaltningsrättens finner inte heller skäl att upphäva eller på något sätt ändra länsstyrelsens beslut med anledning av hembygdsförbundets invändningar i övrigt angående valet av utförare m.m. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. För information om hur man överklagar, se bilaga (FR-03).

Maria Arnljots
Rådman

Föredragande har varit Erik Ludvigsson.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.